

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕЄСТРАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

PROCEDURAL AND LEGAL BASES OF REGISTRATION PROCEEDINGS IN UKRAINE

Болгар О.В., к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального процесу
Одеський державний університет внутрішніх справ

У статті досліджено процесуально-правові засади реєстраційного провадження в Україні. Визначено, що адміністративний процес являє собою сукупність адміністративних проваджень, що розрізняються за конкретними предметами, система яких може бути зведена до двох узагальнених груп: юрисдикційне провадження; процедурне провадження. Аргументовано, що у свою чергу, процедурне провадження включає в себе ліцензійно-дозвільне, реєстраційне та багато інших проваджень. Зазначено, що юрисдикційне провадження найбільш яскраво виражено такими провадженнями, як: провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарне провадження, провадження за скаргами. Акцентовано увагу на тому, що у реєстраційному провадженні, не дивлячись на його явну процедурну природу, не можна виключати і юрисдикційну складову, так як на будь-якій стадії здійснення реєстраційного провадження може перерости в спір. Розгляд окремих видів реєстраційних процедур, а також форм їх реалізації дозволив зробити висновок, що ініціювати реєстрацію можуть як громадяни та організації, так і органи державного управління. Таким чином, визначено, що основними учасниками (сторонами) в реєстраційних процедурах є: особа, зацікавлена в реалізації своїх прав і законних інтересів (громадяни та їх організації); орган виконавчої влади (державний реєстратор), який є компетентним здійснювати процедуру реєстрації, що дозволяє реалізовувати ці права. Наголошено, що у нормативних актах, що регулюють відносини у сфері реєстрації недостатньо представлені норми, що закріплюють процесуально-правовий статус учасників реєстраційних процедур. Констатовано, що реєстрація, як одна з адміністративних процедур, включає в себе кілька стадій, що послідовно змінюють одна одну. Зазначено, що особливість полягає в тому, що стадії плавно змінюються і в деяких процедурах між ними немає чітких меж. Аналіз чинного законодавства дозволив зробити висновок, що, з урахуванням специфіки, процедуру реєстрації умовно можна розділити на наступні обов'язкові та факультативні стадії: прийом документів необхідних для здійснення реєстрації (обов'язкова); розгляд і перевірка наданих документів (обов'язкова); призначення та проведення передреєстраційної експертизи (факультативна); прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації (обов'язкова); оскарження відмови в реєстрації та проведення незалежної експертизи при оскарженні відмови суб'єкта реєстрації (факультативна); внесення даних на основі поданих документів до відповідного реєстру, оформлення та видача документу, що підтверджує факт реєстрації (обов'язкова); надання відомостей про реєстрацію до державних органів, перелік яких визначено окремими нормативними актами (факультативна).

Ключові слова: адміністративне право, адміністративне законодавство, державна реєстрація, орган реєстрації, державний реєстратор, стадії реєстрації, публічна адміністрація, адміністративна процедура, реєстраційне провадження.

The article examines the procedural and legal basis of registration proceedings in Ukraine. It is determined that the administrative process is a set of administrative proceedings that differ in specific subjects, the system of which can be reduced to two generalized groups: jurisdictional proceedings; procedural proceedings. It is argued that, in turn, procedural proceedings include licensing and licensing, registration and many other proceedings. It is noted that jurisdictional proceedings are most clearly expressed in such proceedings as: proceedings in cases of administrative offenses, disciplinary proceedings, proceedings on complaints. Attention is focused on the fact that in registration proceedings, despite its obvious procedural nature, the jurisdictional component cannot be excluded, since at any stage of implementation registration proceedings can develop into a dispute. Consideration of certain types of registration procedures, as well as forms of their implementation, allowed us to conclude that both citizens and organizations, as well as public administration bodies, can initiate registration. Thus, it is determined that the main participants (parties) in registration procedures are: a person interested in exercising their rights and legitimate interests (citizens and their organizations); an executive authority (state registrar) that is competent to carry out the registration procedure that allows them to exercise these rights. It is noted that the regulatory acts regulating relations in the field of registration do not sufficiently represent the norms that fix the procedural and legal status of participants in registration procedures. It is stated that registration, as one of the administrative procedures, includes several stages that successively replace each other. It is noted that the peculiarity is that the stages change smoothly and in some procedures there are no clear boundaries between them. The analysis of the current legislation allowed us to conclude that, taking into account the specifics, the registration procedure can be divided into the following mandatory and optional stages: acceptance of documents required for registration (mandatory); consideration and verification of submitted documents (mandatory); appointment and conduct of pre-registration expertise (optional); making a decision on registration or refusal of registration (mandatory); appeal against refusal of registration and conducting an independent expert examination when appealing against the refusal of the subject of registration (optional); entering data on the basis of submitted documents in the relevant register, registration and issuance of a document confirming the fact of registration (mandatory); providing information on registration to state bodies, the list of which is defined by separate regulatory acts (optional).

Key words: administrative law, administrative legislation, state registration, registration authority, state registrar, registration stages, public administration, administrative procedure, registration proceedings.

Постановка проблеми. Реалізація проголошеного Конституцією України пріоритету прав і свобод особистості зажадала створення ефективного механізму їх реалізації та захисту, що визначило найважливіші напрямки державно-правових перетворень. З проголошенням соціальної держави в суспільстві робиться заявка на рішучий крок до переходу від принципу «рівності можливостей» до принципу «рівності результатів». Створення умов реалізації проголошених Конституцією прав і свобод особистості вимагає її активної участі в соціальних і економічних процесах, що обумовлює потребу в радикальному системному оновленні правових форм, що опосередковують державно-владний вплив на інститути громадянського суспільства. Проведена в умовах трансформації економічної і політичної систем адміністративно-правова

реформа не може бути зведена до оптимізації та адаптації існуючих правових механізмів державного управління стосовно нових умов, бо в основі її лежать принципово інші підходи до побудови нової системи взаємовідносин виконавчої влади та особистості, заснованої на ідеї забезпечення розумного балансу публічних і приватних інтересів. Різка скорочення сфер, що допускають можливість використання прямих адміністративних методів при істотному збагаченні функціональної ролі держави призвело до появи нових правових форм державного управління. На тлі структурно-функціонального реформування системи виконавчої влади особливої актуальності набула одна з форм її реалізації – державна реєстрація, яка знайшла своє застосування в усіх сферах державного управління (економіка, соціальна та адміністративно-політична

сфери). Незважаючи на це, сутність і правова природа державної реєстрації як форми реалізації публічного адміністрування досі не стали предметом детального дослідження в юридичній літературі.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Певним аспектам теоретико-правового дослідження державної реєстрації приділялась увага науковців різних галузей знань. Серед вчених-адміністративістів, які займалися дослідженням цієї проблематики, можна відзначити роботи таких науковців як: В. Авер'янов, О. Андрійко, Д. Бахрах, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, В. Вишняков, В. Галунько, А. Головач, І. Голосніченко, І. Задоя, С. Ківалов, В. Колпаків, Ю. Тихомиров, О. Шмалій, М. Шульга та ін.

Враховуючи динамічність адміністративного законодавства, а також досить швидкі темпи розвитку та реформування адміністративного права, багато наукових положень частково втратили свою актуальність. Таким чином, цілком обґрунтовано можна говорити про те, що сьогодні необхідним стає системне і фундаментальне дослідження теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпеченням державної реєстрації на основі новітніх теоретико-правових засад.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження процесуально-правових засад реєстраційного провадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній правовій науці і юридичній практиці склалося стійке уявлення про співвідношення понять «процес» і «провадження».

«Процес є сумою проваджень», а «провадження» є органічною частиною процесу. Позиція Р. Алімова [1] з цього питання становить наступні положення:

Адміністративне провадження – це певний порядок здійснення органами державного управління покладених на них прав і обов'язків при вирішенні конкретних індивідуальних справ.

Адміністративний процес – це розгляд державними органами спорів, що виникають при вирішенні індивідуально-конкретних справ, а також застосування заходів примусу.

У навчальній літературі з адміністративного права зустрічаються різні думки з цього приводу. Визначається, що основу для формування поняття адміністративного процесу становить адміністративно-процесуальна діяльність:

- адміністративно-юрисдикційна;
- адміністративно-процедурна [3, с. 56].

Сам же адміністративний процес являє собою сукупність адміністративних проваджень, що розрізняються за конкретними предметами, система яких може бути зведена до двох узагальнених груп:

- юрисдикційне провадження;
- процедурне провадження.

У свою чергу, процедурне провадження включає в себе ліцензійно-дозвільне, реєстраційне та багато інших проваджень [4].

Юрисдикційне провадження найбільш яскраво виражено такими провадженнями, як: провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарне провадження, провадження за скаргами.

В рамках реєстраційних процедур не застосовуються заходи адміністративного примусу, не вирішуються спори і не розглядаються скарги громадян і організацій на дії і рішення органів публічної адміністрації. Тому в цьому виді адміністративних процедур немає «сторін спору». Між заінтересованою особою та адміністративним органом, які беруть участь у процедурі реєстрації, виникають регулятивні процесуальні правовідносини, в яких орган виконавчої влади виступає не в ролі арбітра, а в ролі організатора, що забезпечує реалізацію у сфері державного управління прав заінтересованої особи, передбачених відповідними матеріальними нормами права. У цьому виражається позитивна сторона реєстрації [2, с. 119].

Реєстраційне провадження в цьому випадку відноситься тільки до процедурної (позитивної) складової адміністративного процесу. На наш погляд, це не зовсім вірно.

На нашу думку, в реєстраційному провадженні не можна виключати і юрисдикційну складову, так як на будь-якій стадії здійснення реєстраційного провадження може перерости в спір. Наприклад, оскарження неправомірної відмови в реєстрації або клопотання державного реєстратора про дострокове припинення дії документа про державну реєстрацію.

Розгляд окремих видів реєстраційних процедур, а також форм їх реалізації дозволяє зробити висновок, що ініціювати реєстрацію можуть як громадяни та організації, так і органи державного управління. Таким чином, основними учасниками (сторонами) в реєстраційних процедурах є:

- особа, зацікавлена в реалізації своїх прав і законних інтересів (громадяни та їх організації);
- орган виконавчої влади (посадова особа цього органу), який є компетентним здійснювати процедуру реєстрації, що дозволяє реалізовувати ці права.

В якості зацікавленої сторони при реєстрації може виступати одночасно не один, а два і більше громадян або організацій. Так, при подачі заяви для реєстрації шлюбу в орган РАЦС, зацікавленою стороною є обидва майбутні з подружжя [7].

У нормативних актах, що регулюють відносини у сфері реєстрації недостатньо представлені норми, що закріплюють процесуально-правовий статус учасників реєстраційних процедур. Здебільшого закріплені статус державного реєстратора (реєстраційного органу), в деяких випадках – статус посадової особи. Процесуально-правовий статус заявника в багатьох випадках відсутній зовсім.

Такий стан, на наш погляд, є неприпустимим, так як нормативне закріплення процесуально-правового статусу учасників реєстраційних процедур дозволяє визначити їх правосуб'єктність і впливає на правове становище особистості в її відносинах з органами виконавчої влади.

Зокрема, ст. 6 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року

№ 755-IV детально описує правовий статус державного реєстратора: порядок його призначення на посаду, вимоги до кандидата на суміщення посади реєстратора і визначає статус реєстратора як особи, що перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації, нотаріуса [16].

Слід мати на увазі, що на посаду державного реєстратора призначаються особи, що є громадянами України, мають вищу освіту, відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Міністерством юстиції України, та перебувають у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації (крім нотаріусів), та нотаріуси.

Тим не менш досліджуваний нормативно-правовий акт недостатньо висвітлює процесуально-правовий статус осіб-заявників. Такий стан справ, безсумнівно, вимагає законодавчого регулювання розглянутого питання.

Реєстрація, як одна з адміністративних процедур, включає в себе кілька стадій, що послідовно змінюють одна одну. Особливість полягає в тому, що стадії плавно змінюються і в деяких процедурах між ними немає чітких меж. У загальній теорії юридичного процесу під стадіями зазвичай розуміються відносно самостійні етапи процесу, на кожному з яких вирішується специфічні завдання провадження, і з цією метою відбуваються суворо визначені правовими нормами юридичні дії та складаються (видаються) юридичні документи (правові акти). В адміністративно-правовій літературі, як правило, виділяють наступні загальні стадії адміністративного процесу:

1. Порушення адміністративної справи та її попереднє розслідування (попередня перевірка матеріалів).

2. Розгляд справи компетентним органом (посадовою особою) та прийняття у цій справі рішення (адміністративного акту).

3. Оскарження та опротестування (перегляд) рішення (адміністративного акту) у справі.

4. Виконання прийнятого у справі рішення (адміністративного акту).

Аналіз чинного законодавства дозволяє зробити висновок, що, з урахуванням специфіки, процедуру реєстрації умовно можна розділити на наступні обов'язкові та факультативні стадії:

1. Прийом документів необхідних для здійснення реєстрації (обов'язкова).

2. Розгляд і перевірка наданих документів (обов'язкова).

3. Призначення та проведення передреєстраційної експертизи (факультативна).

4. Прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації (обов'язкова).

5. Оскарження відмови в реєстрації та проведення незалежної експертизи при оскарженні відмови суб'єкта реєстрації (факультативна).

6. Внесення даних на основі поданих документів до відповідного реєстру, оформлення та видача документу, що підтверджує факт реєстрації (обов'язкова).

7. Надання відомостей про реєстрацію до державних органів, перелік яких визначено окремими нормативними актами (факультативна) [13; 14; 15; 16].

Розглянемо основні стадії процедури державної реєстрації.

Перша стадія. Прийом документів, необхідних для здійснення реєстрації (обов'язкова).

Деякі автори називають цю стадію, як, «прийняття заяви». На наш погляд, це не зовсім вірно, так як разом із заявою здійснюється прийняття ще й цілого пакету документів, необхідних для винесення рішення у справі.

Важливою гарантією захисту прав заявників від можливих зловживань з боку органів реєстрації є заборона на витребування додаткових документів, не передбачених нормативними актами, що регулюють процедуру реєстрації, якщо інше не встановлено законодавством.

Органом реєстрації (державний реєстратор), яка прийняла документи, порушується справа шляхом прийняття до розгляду відповідної заяви, в якій викладається прохання заявника про реєстрацію конкретного права або надання йому певного правового статусу. До заяви повинні додаватися передбачені відповідними нормативними правовими актами документи, необхідні для реєстрації права або об'єкта.

При прийомі заяви і доданих документів орган реєстрації (державний реєстратор) повинен розглянути наступні питання:

– чи представлено заяву самим заявником або належним чином уповноваженою ним особою?

– чи підвідомчі конкретному органу питання, що містяться в зверненні і потребують вирішення?

– чи дотримані встановлені законодавством вимоги до оформлення поданого звернення?

– чи надані заявником всі необхідні відповідно до законодавства документи і матеріали, що додаються до заяви, і чи оформлені вони належним чином?

– чи сплачено заявником у встановленому законодавством порядку і розмірах державне мито, реєстраційний збір або інші обов'язкові платежі при подачі заяви [11]?

Розгляд цих питань здійснюється, як правило, у присутності заявника або уповноваженої ним особи. Деякі процедури реєстрації передбачають отримання пакету документів поштою. Тільки після розгляду зазначених питань і отримання на них ствердних відповідей уповноважена посадова особа органу реєстрації має право приймати заяви громадян і організацій. Після закінчення прийому наданих заявником документів проводиться їх

реєстрація, чим робиться відповідний запис у реєстраційній книзі (журналі).

Крім цього, в більшості видів реєстраційних процедур заявнику видається розписка в отриманні необхідних документів із зазначенням їх переліку та дати отримання органом реєстрації (державним реєстратором). Розписка повинна бути видана в день отримання документів органом реєстрації (державним реєстратором). У випадку незадовільної відповіді хоча б на одне із сформульованих вище питань посадова особа органу реєстрації (державний реєстратор) зобов'язана відмовити заявникові в прийнятті заяви з роз'ясненням причин відмови.

З моменту реєстрації заяви адміністративну справу слід вважати відкритою. Якщо заявником подано всі необхідні для вирішення справи документи, то компетентний орган виконавчої влади не має права відмовити у відкритті цієї справи.

У деяких випадках реєстраційне провадження може порушуватися на підставі повідомлень та інших офіційних документів, що направляються до відповідного органу реєстрації (державного реєстратора) іншими органами виконавчої влади або за власною ініціативою такого органу. Наприклад, провадження щодо зняття громадян з реєстраційного обліку за місцем проживання може порушуватися на підставі повідомлень військових комісаріатів, вироків і рішень суду.

Друга стадія. Розгляд і перевірка наданих документів (обов'язкова). Розглядати порушену і підготовлену до розгляду справу про державну реєстрацію по суті з подальшим прийняттям владного правозастосовчого рішення має право тільки уповноважений на те орган або посадова особа. В ході розгляду справи по суті компетентний орган або посадова особа повинні безпосередньо вивчити підготовлені матеріали справи.

На цій стадії орган реєстрації (державний реєстратор) вивчає надані для державної реєстрації документи з метою встановлення юридичного факту, що є безперечною підставою для реєстрації повноважень заявника.

Зазвичай справи про державну реєстрацію розглядаються компетентним органом або посадовою особою у відсутності зацікавленої особи. Однак, на наш погляд, зацікавлені у вирішенні справи особи повинні мати право бути присутніми при розгляді справи по суті і винесенні рішення. Також необхідно наділити правом присутності при розгляді справи по суті і винесенні рішення адвоката або іншу особу, що представляє інтереси громадянина або організації.

Ця стадія присутня у всіх реєстраційних провадженнях. Нормативні акти, що регулюють різні види реєстраційних проваджень, як правило, встановлюють терміни проведення попередньої перевірки, попередньої реєстрації. На розглянутій стадії реєстратор здійснює перевірку наданих заявником документів на предмет відповідності їх змісту чинному законодавству і фактичним обставинам справи. Перевіряється також справжність наданих документів [12].

Третя стадія. Призначення та проведення передреєстраційної експертизи (факультативна). Після порушення справи про державну реєстрацію компетентний орган проводить попередню перевірку наданих громадянами або організаціями документів на предмет достовірності відомостей, що містяться в них, і відповідності чинному законодавству.

Орган, який здійснює реєстрацію, має право в установленому законодавством порядку проводити гласну і негласну перевірку наданих відомостей з метою встановлення їх достовірності, а також запитувати від компетентних органів, організацій і посадових осіб відомості і документи, необхідні для вирішення справи, проводити різні перевірки, експертизи та обстеження [9].

Всі зазначені дії і рішення реєстратора спрямовані на підготовку розгляду справи по суті і прийняття у цій справі законного і обґрунтованого рішення. Від якості підготовки

матеріалів справи залежить оперативність і об'єктивність розгляду справи на наступній стадії процесу. Ця стадія є факультативною, так як не всі види реєстраційних процедур передбачають проведення передреєстраційної експертизи.

Четверта стадія. Прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації (обов'язкова).

Більшість нормативних актів, що визначають порядок проведення державної реєстрації, не містить цієї стадії. Законодавцем в даному випадку проявлена некоректність, так як прийняття рішення про реєстрацію, призупинення реєстрації або відмову в ній є підставою для внесення записів до відповідного державного реєстру або іншого реєстраційного документу.

Рішення про реєстрацію того чи іншого об'єкта приймається одноосібно уповноваженою на те посадовою особою. Рішення про реєстрацію оформляється юридично шляхом присвоєння реєстрованому об'єкту порядкового (ідентифікаційного) номера. У деяких випадках рішення про реєстрацію приймається у формі владного адміністративно-розпорядчого акту (рішення, розпорядження, постанови). Наприклад, реєстрація кандидата на виборну посаду в органах державної влади або органах місцевого самоврядування здійснюється відповідною виборчою комісією за допомогою винесення індивідуального правового акту у формі рішення [8].

М. Гурковський [6] вважає, що якщо результатом реєстрації є підтвердження будь-якого реально існуючого юридичного факту, наприклад факту смерті, народження тощо, то рішення про реєстрацію може бути прийнято реєстратором у формі відповідного запису в реєстрі або іншому документі. Якщо ж результатом реєстрації є виникнення у заявника будь-якого нового суб'єктивного юридичного права або правового статусу, наприклад, права власності на майно, права на здійснення підприємницької діяльності, статусу юридичної особи, статусу кандидата в депутати, то рішення про реєстрацію має прийматися відповідним органом у формі адміністративно-розпорядчого акту. Видається, що зазначене правило має бути закріплено в чинному реєстраційному законодавстві. Рішення реєстратора про відмову в реєстрації заявленого об'єкта має бути обґрунтованим. Підстави для відмови в реєстрації, як правило, є вичерпними і вказуються у відповідних нормативних актах. Видається, що процесуальна форма рішення про відмову в реєстрації, терміни і порядок повідомлення заявника про це рішення повинні бути чітко визначені у відповідних нормативних актах.

П'ята стадія. Оскарження відмови в реєстрації та проведення незалежної експертизи при оскарженні відмови реєстратора (факультативна).

Відповідно до чинного законодавства право оскарження рішення органу реєстрації надається тільки особі, щодо якої це рішення прийнято. Оскарженню з боку заявника може підлягати, зокрема, рішення про відмову в реєстрації (постановці на облік) того чи іншого об'єкта або рішення про скасування реєстрації (зняття з обліку), прийняте не з його ініціативи. Крім того, особа, щодо якої проводяться реєстраційні дії, має право оскаржити будь-які здійснені реєстратором в ході всього провадження і на будь-якій його стадії дії (бездіяльність), зокрема, відмову в прийнятті заяви і інших документів, витребування додаткових документів, не передбачених законодавством, результати проведених експертиз та інших перевірок. Оскарження рішення і дій реєстратора органу може проводитися як до вищого органу, так і до суду [5]. З нашої точки зору, право оскарження рішення органу реєстрації має бути надано не тільки особі, щодо якої ведеться реєстраційне провадження, а й іншим зацікавленим особам, на правове становище яких може вплинути це рішення.

Шоста стадія. Внесення даних на підставі поданих документів до відповідного реєстру, оформлення та видача документу, що підтверджує факт реєстрації (обов'язкова).

На підтвердження прийнятого рішення про державну реєстрацію відповідного об'єкта заявнику видається документ про державну реєстрацію (про взяття на облік).

У реєстраційних процедурах після видачі документа про державну реєстрацію припиняються адміністративно-процесуальні відносини між громадянами (організаціями) і органом реєстрації. Отже, припиняється адміністративно-процедурний процес, так як не потрібна подальша участь реєстратора в реалізації громадянами та організаціями наданих прав.

На відміну від інших адміністративних процедур, стадія виконання рішення в реєстраційній процедурі відсутня, оскільки саме рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації того чи іншого об'єкта не вимагає примусового виконання. Після прийняття рішення про реєстрацію (зняття з реєстраційного обліку) фізична або юридична особа набуває певного правового статусу, у неї виникають, змінюються або припиняються певні права та обов'язки. Реалізація виниклого в результаті державної реєстрації правового статусу, прав і обов'язків здійснюється особою, щодо якої винесено рішення. У деяких випадках рішення про державну реєстрацію тих чи інших об'єктів створюють правову основу для порушення адміністративно-наглядового провадження, в ході якого компетентними адміністративними органами здійснюється нагляд за дотриманням особами, щодо яких винесені такі рішення, встановлених правил користування (експлуатації) зареєстрованими об'єктами. Зокрема, адміністративно-наглядове провадження може порушуватися органами внутрішніх справ і здійснюватися щодо громадян, які зареєстрували в органах внутрішніх справ вогнепальну зброю і боеприпаси, транспортні засоби тощо [10].

Право вважається таким, що виникло, а об'єкт зареєстрованим саме з моменту внесення відповідного запису про реєстрацію (облік) до відповідного державного реєстру (книги) або до іншого реєстраційного (облікового) документу. Ця стадія тісно пов'язана з попередньою стадією щодо термінів. Залишається відкритим питання, чи повинні ці дві стадії збігатися за часом або між моментом прийняття реєстратором рішення і моментом внесення записів про реєстрацію (облік) до державного реєстру (книги) або до іншого реєстраційного (облікового) документу може бути часовий проміжок [9].

Сьома стадія. Надання відомостей про реєстрацію до державних органів, перелік яких визначено окремими нормативними актами (факультативна). Деякі автори вважають таку стадію постреєстраційною, так як вона здійснюється вже після внесення запису про реєстрацію до державного реєстру.

Ця стадія є факультативною, так як присутня лише в небагатьох видах реєстраційних процедур. Найбільш характерно вона виражена при реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Висновки. Адміністративний процес являє собою сукупність адміністративних проваджень, що розрізняються за конкретними предметами, система яких може бути зведена до двох узагальнених груп: юрисдикційне провадження; процедурне провадження. У свою чергу, процедурне провадження включає в себе ліцензійно-дозвільне, реєстраційне та багато інших проваджень. Юрисдикційне провадження найбільш яскраво виражено такими провадженнями, як: провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарне провадження, провадження за скаргами. В реєстраційному провадженні, не дивлячись на його явну процедурну природу, не можна виключати і юрисдикційну складову, так як на будь-якій стадії здійснення реєстраційне провадження може перерости в спір. Розгляд окремих видів реєстраційних процедур, а також форм їх реалізації дозволяє зробити висновок, що ініціювати реєстрацію можуть як громадяни та організації, так і органи дер-

жавного управління. Таким чином, основними учасниками (сторонами) в реєстраційних процедурах є: особа, зацікавлена в реалізації своїх прав і законних інтересів (громадяни та їх організації); орган виконавчої влади (державний реєстратор), який є компетентним здійснювати процедуру реєстрації, що дозволяє реалізовувати ці права. У нормативних актах, що регулюють відносини у сфері реєстрації недостатньо представлені норми, що закріплюють процесуально-правовий статус учасників реєстраційних процедур. Реєстрація, як одна з адміністративних процедур, включає в себе кілька стадій, що послідовно змінюють одна одну. Особливість полягає в тому, що стадії плавно змінюються і в деяких процедурах між ними немає чітких меж. Аналіз чинного законодавства дозволяє зробити висновок, що, з урахуванням

специфіки, процедуру реєстрації умовно можна розділити на наступні обов'язкові та факультативні стадії: прийом документів необхідних для здійснення реєстрації (обов'язкова); розгляд і перевірка наданих документів (обов'язкова); призначення та проведення передреєстраційної експертизи (факультативна); прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації (обов'язкова); оскарження відмови в реєстрації та проведення незалежної експертизи при оскарженні відмови суб'єкта реєстрації (факультативна); внесення даних на основі поданих документів до відповідного реєстру, оформлення та видача документу, що підтверджує факт реєстрації (обов'язкова); надання відомостей про реєстрацію до державних органів, перелік яких визначено окремими нормативними актами (факультативна).

ЛІТЕРАТУРА

1. Алімов Р. С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р. С. Алімов. Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ, 2002. 164 с.
2. Адміністративне право України : навчальний посібник: у 2 т. Т. 1 : Загальне адміністративне право / В. В. Галунько та ін. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2017. 320 с.
3. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. К., 2009. 480 с.
4. Буханевич О. М. Поняття та сутність процедури надання адміністративних послуг. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 126–131.
5. Венедиктова І. Юридична природа публічних послуг. *Вісник Харківського національного університету*. 2009. № 841. С. 88–91.
6. Гурковський М. П. Зміст та особливості реєстраційного провадження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 4. С. 155–164.
7. Державна реєстрація актів цивільного стану за новим сімейним кодексом України та її значення. URL: https://minjust.gov.ua/mlstr_2695 (дата звернення: 03.12.2022).
8. Красовська А. Державна реєстрація як умова реалізації права на підприємництво в Україні. *Адміністративне право*. 2002. № 7. С. 62–64.
9. Кузьменко О.В. Природа реєстраційного провадження. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»*. 2009. № 1 (2). С. 81–87.
10. Ніколаєнко К. В. Адміністративні послуги як різновид публічних послуг. *Держава і право: Збірник наукових праць*. 2010. Вип. 47. 269–274 с.
11. Слободянюк С.О. Місце та роль інституту державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в правовій системі. *Збірник наукових праць. Держава і право*. 2011. № 52. С. 298–303.
12. Пашко І.С. Про роботу державної реєстрації актів цивільного стану. *Правовий вісник*. 25 травня 2015 р. С. 3–23.
13. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 10.12.2022).
14. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1 липня 2010 року № 2398-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2010, № 38, ст. 509.
15. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 51, ст. 553.
16. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 12.12.2022).